

بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

یزدان رستمی^{۱*}، الهام سعادت نیا^۲، محسن علی اکبری^۳، نوید نادری^۴

^۱عضوهیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد صحنه، گروه حسابداری، صحنه، ایران - عضو انجمن حسابرسی ایران - عضو انجمن حسابداری ایران - مدیر

شرکت پیشگامان حسابداری امروله - نویسنده مسئول مکاتبات

^۲مدرس دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ناین و حسابدار

^۳کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه و مدیر مالی شرکت لاما الکترونیک

^۴دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کنگاور، گروه حسابداری، کنگاور، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۴

Investigating the Relationship between Life Cycle and Avoiding Taxation of Companies Accepted in Tehran Stock Exchange

Yazdan Rostami^{1*}, Elham Saadatnia², Mohsen Ali Akbari³, Navid Naderi⁴

¹Science University of Islamic Azad University Stage, Accounting, Scene, Iran- Member of the Iranian Audit Association- Member of the Iranian Accounting Association- Director of Today's Accounting Company- Author in charge of correspondence

²Teacher of Islamic Azad University, Nain Branch and Accountant

³Master of Accounting, Islamic Azad University of Torbat Heydariyeh Branch and Financial Director of Lama Electronics Company

⁴Masters Students of Islamic Azad University of Kangavar Branch, Accounting, Kangavar, Iran⁴

Received: (24/05/2022)

Accepted: (29/06/2022)

Abstract:

In this study, the relationship between the life cycle and the taxation of companies listed in the Tehran Stock Exchange is discussed. The life cycle of the company is one of the main criteria for investing or not investing from new investors. It examines the correlation between variables and is located in Tehran Stock Exchange. Multi-variable regression and econometric patterns have been done. The statistical population of research is accepted by the Tehran Stock Exchange from the beginning of 2012 to the end of 1398. Tyed from the estimation of the research pattern also indicates that companies that are at the emergence, decline and stagnation phase have avoided taxation (avoided tax avoidance) and companies that are in the growth and maturity phase. Avoid taxes. The results of the study also show that tax avoidance in the decline was greater than the emergence stage, the emergence phase of the recession, the growth phase of the stagnation, and the puberty phase below the growth stage.

Keywords: Company life cycle, tax avoidance, decline, stagnation, maturity, stock exchange.

چکیده

در این پژوهش به بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. چرخه عمر شرکت به عنوان یکی از ملاک‌های اصلی انجام سرمایه‌گذاری یا عدم انجام سرمایه‌گذاری از سوی سرمایه‌گذاران جدید می‌باشد. این پژوهش از نظر نوع هدف کاربردی، و از نظر شیوهی انجام، از نوع پژوهش‌های توصیفی است که در حوزه پژوهش‌های اثباتی حسابداری به بررسی همبستگی بین متغیرها پرداخته است و از نظر مکانی سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. با استفاده از روش رگرسیونی چند متغیره و الگوهای اقتصادسنجی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۸ می‌باشد. تایید بدست آمده از تخمین الگوی پژوهش نیز بیانگر آن است که شرکت‌هایی که در مرحله ظهور، افول و رکود هستند اقدام به اجتناب از مالیات کرده (اجتناب از مالیات افزایش یافته) و شرکت‌های که در مرحله رشد و بلوغ هستند اقدام به اجتناب از مالیات نمی‌کنند. همچنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اجتناب از مالیات در مرحله افول بیشتر از مرحله ظهور، مرحله ظهور بیشتر از رکود، مرحله رشد کمتر از رکود، و مرحله بلوغ کمتر از مرحله رشد بوده است.

واژه‌های کلیدی: چرخه عمر شرکت، اجتناب از مالیات، افول، رکود، بلوغ، بورس اوراق بهادار.

مقدمه

در اکثر موارد میزان مالیات برآورد شده توسط سازمان مالیاتی و میزان مالیات اظهار شده شرکت‌ها با همدیگر متفاوت می‌باشد. در بعضی موارد شرکت‌ها با توجه به میزان سابقه فعالیت خود و با توجه به تجاربی که در ارتباط با مالیات پرداخت شده در سال‌های قبل دارند، اقدام به اجرای راهکارهایی می‌کنند که میزان مالیات پرداختی آن‌ها کاهش پیدا کند. چرخه عمر شرکت به عنوان یکی از ملاک‌های اصلی انجام سرمایه‌گذاری یا عدم انجام سرمایه‌گذاری از سوی سرمایه‌گذاران جدید می‌باشد. از آنجایی که هزینه مالیات سود شرکت‌ها را کاهش می‌دهد، بسیاری از شرکت‌ها به میزان زیادی فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات را با هدف کاهش درآمد مشمول مالیاتشان به کار می‌گیرند. در نتیجه اجتناب از پرداخت مالیات، در حال تبدیل شدن به نگرانی اصلی دولت‌ها است. شرکت‌ها در طی دوره فعالیت خود اقدام به افزایش ارزش عملکرد خود در بلندمدت می‌نمایند. با توجه به این که سیاست‌های درازمدت شرکت‌ها در راستای افزایش میزان سودآوری خود می‌باشد، مدیران معمولاً فرصت‌های رشد شرکت را افزایش می‌دهند و همزمان با افزایش فرصت‌های رشد شرکت، اقدام به کاهش میزان مالیات پرداخت شده می‌نمایند (الهادی و همکاران، ۲۰۱۶). پرداخت مالیات به عنوان یکی از هزینه‌های شرکت محسوب شده و مدیران به دنبال راهکارهایی هستند که میزان سود شرکت را افزایش داده و همزمان با افزایش میزان سود شرکت، میزان مالیات پرداخت شده شرکت‌ها را نیز کاهش بدهند (دمیترجان و همکاران، ۲۰۱۲). در اکثر موارد میزان مالیات برآورد شده از جانب سازمان مالیاتی و میزان مالیات اظهار شده شرکت‌ها با همدیگر متفاوت می‌باشد. در برخی موارد شرکت‌ها با توجه به میزان سابقه فعالیتشان و با توجه به تجاربی که در ارتباط با مالیات پرداخت شده در سال‌های قبل دارند، اقدام به اجرای راهکارهایی می‌کنند که میزان مالیات پرداختی آن‌ها کاهش پیدا کند (درابتر و همکاران، ۲۰۱۵).

بیان مساله:

چرخه عمر شرکت نیز به عنوان یکی از ملاک‌های اصلی انجام سرمایه‌گذاری یا عدم انجام سرمایه‌گذاری از سوی سرمایه‌گذاران جدید می‌باشد. یکی از مواردی که شرکت‌ها در رابطه با کاهش مالیات خود اقدام به افزایش آن می‌نمایند، نسبت اهرم مالی شرکت‌ها می‌باشد. با افزایش میزان نسبت اهرم مالی شرکت‌ها، میزان مالیات پرداختی توسط شرکت در طول چرخه عمر خود نیز کاهش پیدا خواهد کرد (کامپولو و همکاران، ۲۰۱۱). برخی از مدیران در راستای مثبت نشان دادن عملکرد شرکت در طول چرخه عمر خود و نیز کاستن میزان مالیات پرداختی، اقدام به دستکاری نسبت اهرم مالی شرکت‌ها کرده و میزان بدهی‌های شرکت‌ها را بیش از حد نشان می‌دهند و نهایتاً باعث اجتناب از پرداخت مالیات می‌شوند (منصورحسن و همکاران، ۲۰۱۷). جریان‌های نقدی حاصل از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در طی چرخه فعالیت شرکت‌ها نیز به نوعی می‌تواند به میزان کاهش مالیات‌های پرداخت شده کمک نماید. برخی از مدیران در راستای اجرای کسب سودآوری مورد انتظار، اقدام به افزایش جریان‌های نقدی حاصل از سرمایه‌گذاری نموده و در درازمدت باعث اجتناب از پرداخت مالیات در شرکت‌ها می‌شوند (هاسنو و کالما، ۲۰۱۲). مالیات‌ها بطور قابل توجهی بر تصمیمات اقتصادی شرکت تأثیر می‌گذارند، زیرا آنها جزء اصلی خروجی نقدی شرکت هستند (دیرنگ و همکاران، ۲۰۰۸؛ هانلون و هیترمن، ۲۰۱۰). دیکسون (۲۰۱۱) معتقدند که عملکرد شرکت و تخصیص منابع به شکل سیستماتیک براساس مراحل متمایز چرخه عمر در شرکت‌ها متفاوت است. به طور خاص، تفاوت در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های تامین مالی و سرمایه‌گذاری در این مراحل از چرخه عمر، احتمالاً بر میزان اجتناب مالیات شرکت‌ها در هر مرحله تأثیر می‌گذارد. بنابراین، تئوری چرخه عمر شرکت باید به این توضیح بپردازد که چرا بعضی از شرکت‌ها بیشتر از سایر شرکت‌ها از پرداخت مالیات اجتناب می‌کنند. فرض می‌شود که تفاوت در استراتژی کسب و کار، فعالیت‌های تامین مالی و سرمایه‌گذاری، اصول اقتصادی به عنوان مثال: جریان نقدی، گردش مالی دارایی و ریسک مربوط به پرداخت، قابلیت‌های سازمانی و ... در سراسر مراحل چرخه عمر شرکت احتمالاً سبب تفاوت در اجتناب مالیاتی در این مراحل می‌شود (هلفت و پیتراف، ۲۰۰۳). با توجه به موارد مطرح شده، مسئله اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت‌ها و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش:

چرخه عمر:

نظریه چرخه عمر، شرکت‌ها را در مراحل متعدد عمر آن توصیف می‌کند. مراحل چرخه عمر شرکت، مراحل مشخص و قابل شناسایی هستند که از تغییرات معیارهای درونی مانند انتخاب راهبرد، منابع مالی و توانایی مدیریت یا معیارهای بیرونی شرکت (مانند محیط رقابتی و عوامل کلان اقتصادی) ناشی می‌شود، به گونه‌ای که موجب اتخاذ فعالیت‌های راهبردی به وسیله شرکت می‌شود (جشانی، ۱۳۹۶).

مرحله ظهور:

در مرحله ظهور معمولاً میزان دارایی‌ها (اندازه شرکت) در سطح نازلی قرار دارد، جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی و سودآوری پایین است و شرکت‌ها برای تأمین مالی و تحقق فرصت‌های رشد به نقدینگی بالایی نیاز دارند. نسبت سود تقسیمی در این شرکت‌ها معمولاً، حداکثر ۱۰ بوده و نرخ بازده داخلی ۵ در قیاس با نرخ تأمین مالی برقرار ($IRR \leq K$) ناچیز است؛ به عبارتی رابطه است.

مرحله رشد:

در این مرحله از چرخه عمر، اندازه شرکت بیشتر از میزان آن در مرحله تولد است. درآمدها و رشد فروش نیز نسبت به مرحله تولد بیشتر است. منابع مالی بیشتر در دارایی‌های مولد سرمایه‌گذاری می‌گردد. شرکت از انعطاف پذیری بیشتری در شاخص‌های نقدینگی برخوردار هستند. نسبت سود تقسیمی در این طیف از شرکت‌ها معمولاً بین ۱۰ تا ۵۰ درصد در نوسان می‌باشد. بازده سرمایه‌گذاری نیز در اغلب موارد بر نرخ موزون هزینه سرمایه فزونی دارند (کرمی و عمرانی، ۱۳۸۹).

مرحله بلوغ:

در این مرحله سطح نوآوری پایین می‌آید. مالکیت غیرمتمرکز هست. سهامداران ارزش بیشتری را برای سود سهام قائل هستند. شرکت‌ها فروش با ثبات و متعادلی را تجربه نموده و نیاز به وجوه نقد در اکثر موارد از طریق منابع درونی تأمین می‌شود. اندازه دارایی‌های این شرکت‌ها به تناسب بیشتر از اندازه دارایی‌های شرکت‌های در مرحله رشد است. نسبت سود تقسیمی معمولاً بین ۵ تا ۱۰۰ درصد در نوسان است. به دلیل وفور نقدینگی و کاهش اتکاء به سیاست تأمین مالی از خارج، عموماً سود سرمایه‌گذاری معادل یا بیش از نرخ تأمین سرمایه است (استفانیان، ۲۰۱۲؛ کرمی و عمرانی، ۱۳۸۹؛ موریس و یون، ۲۰۰۱).

مرحله افول:

مرحله افول میزان رکود بازار را نشان خواهد داد. شرکت‌ها به همراه این رکود شروع به افول می‌کند. فروش به دلیل عدم جذابیت محصول برای مشتریان ضعیف می‌باشد. به دلیل عدم نوآوری و چالش‌های بیرونی، سودآوری کاهش می‌یابد که به نوبه خود باعث کمیاب شدن منابع مالی می‌گردد. فرصت‌های رشد در صورت وجود بسیار اندک است. شاخص‌های نقدینگی، سودآوری و ایفای تعهدات روند نزولی دارد. شرکت در شرایط رقابتی بسیار شدیدی قرار دارند. هزینه تأمین مالی از منابع خارجی نیز بالا است به گونه‌ای که در اغلب موارد بازده سرمایه‌گذاری کمتر از نرخ تأمین مالی هست (استفانیان، ۲۰۱۲؛ کرمی و عمرانی، ۱۳۸۹؛ موریس و یون، ۲۰۰۱). در مرحله افول فرصت‌های رشد عموماً بسیار ناچیز است. شاخص‌های سودآوری، نقدینگی و ایفای تعهدات روند نزولی داشته و شرکت در شرایط رقابتی بسیار سخت محاط شده است؛ ضمن اینکه هزینه تأمین مالی از منابع خارجی بالاست به گونه‌ای که در اغلب موارد نرخ بازده داخلی کمتر از نرخ تأمین مالی است؛ به عبارتی رابطه $(IRR < K)$ برقرار است.

مالیات:

مالیات نوعی هزینه زندگی اجتماعی خواهد بود، که آحاد یک ملت در راستای بهره‌وری از امکانات و منابع یک کشور موظفند آنرا پرداخت نمایند تا توانایی‌های جایگزینی این منابع و امکانات فراهم شود. همچنین مالیات عبارت است از وجوه اجباری که دولت برای مقاصد عمومی مطالبه می‌کند. مالیات در واقع انتقال بخشی از درآمدهای جامعه به دولت و یا بخشی از سود فعالیت‌های اقتصادی است که نصیب دولت می‌شود زیرا ابزار و امکانات دست‌یابی به درآمد و سودها را دولت فراهم ساخته است (خداری، ۱۳۹۵).

اجتناب از مالیات:

منظور از اجتناب مالیاتی، تلاش در جهت کم کردن مالیات‌های پرداختی است. در واقع اجتناب از مالیات، نوعی استفاده از خلاءهای قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات می‌باشد (هانلون و همکاران، ۲۰۱۰).

بورس اوراق بهادار:

بازار رسمی و سازمان‌یافته سرمایه است که در آن خرید و فروش سهام شرکت‌ها و اوراق بهادار دولتی یا موسسات معتبر خصوصی، تحت ضوابط، قوانین و مقررات خاصی انجام می‌شود (بهکیش، ۱۳۸۱).

تئوری چرخه عمر:

تمامی موجودات زنده از جمله جانوران، نباتات و انسان‌ها از منحنی چرخه عمر پیروی می‌کنند. این موجودات متولد می‌شوند، رشد می‌کنند، به پیری می‌رسند و در نهایتاً می‌میرند. این سیستم‌های زنده در هر مرحله از عمر خود دارای الگوهای رفتاری مخصوص به منظور غلبه بر مسائل آن مرحله و مشکلات مربوط به انتقال از مرحله‌ای به مرحله دیگر هستند. تئوری چرخه عمر شرکت چنین فرض می‌کند که شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی همچون تمامی موجودات زنده که متولد می‌شوند، رشد می‌کنند و می‌میرند، دارای منحنی چرخه عمر هستند. از یک طرف دیگر در هر مرحله از چرخه عمر با مشکلات ویژه آن مرحله مواجه هستند و از طرف دیگر در هنگام انتقال از مرحله‌ای به مرحله دیگر با مشکلات و مسائل ویژه مواجه می‌باشند. واحدهای تجاری اصولاً در روند حرکتی خود پیوسته با مشکلات بزرگی روبرو می‌شوند که عمدتاً به وسیله نیروهای داخلی قادر به حل آن نبوده و برای رفع آن دخالت حرفه‌ای خارج از سازمان اجتناب‌ناپذیر می‌گردد (ادیزس، ۱۹۸۹).

مقایسه اجتناب از مالیات و فرار مالیاتی:

اجتناب مالیاتی به عنوان استفاده قانونی از نظام مالیاتی برای منافع شخصی، جهت کاهش میزان مالیات قابل پرداخت به وسیله ابزارهایی که در خود قانون است، تعریف می‌شود. فرار مالیاتی، یک نوع تخطی و تخلف از قانون است، اما اجتناب مالیاتی، استفاده از خلأ قانونی و یا به تعبیری دیگر سوء استفاده رسمی از قوانین و مشوق‌های قانونی و معافیت‌ها است. از جمله تفاوت دیگر اجتناب مالیاتی و فرار مالیاتی می‌توان به واکنش و بازتاب افشا نیز اشاره کرد. در اجتناب مالیاتی افراد نگران برملا شدن عمل خود نیستند؛ چرا که وی عمل غیرقانونی انجام نداده ولی در فرار مالیاتی برملا شدن عمل فرد می‌تواند تبعات قانونی و تنبیه و جرایم را برای آن به همراه داشته باشد. هرچند که هدف هر دو فعالیت منتفی کردن مالیات است، ولی نحو دستیابی به آن متفاوت خواهد بود و این دو موضوع را می‌تواند از هم متمایز کند. نکته قابل توجه و چالش برانگیز این است که تعریف پذیرفته شده جهانی در خصوص سازه‌ها و یا تعریف و ابزارهای اجتناب مالیاتی و مالیات متهورانه وجود ندارد. عبارات و تعاریف که در این خصوص بکار برده می‌شود با توجه به شرایط و جوامع متفاوت می‌باشد (هانلون و هیتزمن، ۲۰۱۰). اجتناب مالیاتی و فرار مالیاتی از جمله فعالیت‌هایی هستند که ممکن است شرکت‌ها به وسیله آن سعی در کاهش مالیات نمایند. در یک عبارت ساده به هر نوع اقدام غیرقانونی جهت عدم پرداخت صحیح مالیات از قبیل عدم ارائه دفاتر، حساب‌سازی، انجام فعالیت اقتصادی بدون رسم و نشان و امثالهم فرار مالیاتی اطلاق می‌گردد. با تأملی در سیر تاریخ مشخص می‌شود که وابستگی بودجه دولت به درآمدهای نفتی موجب شده نقش مالیات در بین درآمدهای دولت کمرنگ شود و مکانیزم کارآمدی برای جذب آن مدنظر قرار نگیرد و از طرفی دیگر به واسطه پایین بودن فرهنگ مالیاتی، مالیات‌گریزی به یک پدیده ارثی تبدیل شده که نسل به نسل تداوم یافته و اشکال پیشرفته تری به خود می‌گیرد. اقتصاد زیرزمینی یا سیاه با زیر سوال بردن عدالت افقی و عمودی در نظام مالیاتی پایه‌های نظام اقتصادی کشور را متزلزل می‌کند و دولت را در تحقق اهدافش ناتوان می‌نماید. مالیات وسیله‌ای برای توزیع مجدد درآمد و تعدیل کننده ثروت جامعه و به بیانی کامل تر سالم‌سازی اقتصاد که در مقابل آن اقتصاد وسیع زیرزمینی قرار دارد که ناشی از ناکارآمدی نظام مالیاتی و به تبع آن فرار مالیاتی است با کاهش میزان درآمدهای مالیاتی توزیع عادلانه ثروت و درآمد به درستی صورت نخواهد گرفت (زهی و محمد خانلی، ۱۳۸۹).

اهمیت و ضرورت پژوهش:

اجتناب مالیاتی شرکت‌ها یکی از مباحث مهم در موضوعات اقتصادی اکثر کشورها محسوب می‌شود. همچنین به عنوان یکی از الگوهای تاثیرگذار منفی بر روی رشد اقتصادی و به عنوان یکی از عوامل بسیار بااهمیت در مباحث اقتصاد کلان نیز مطرح می‌باشد. اجتناب از پرداخت مالیات، به فعالیت غیرقانونی که سبب کاهش درآمدهای دولت که برای خدمات رفاهی و عمومی و امور زیربنایی نیاز است، مربوط نمی‌شود. از آنجایی که هزینه مالیات سود شرکت‌ها را کاهش می‌دهد، بسیاری از شرکت‌ها به میزان زیادی فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات را با هدف کاهش درآمد مشمول مالیاتشان به کار می‌گیرند (نور و مستوکی، ۲۰۱۰). در نتیجه اجتناب از پرداخت مالیات، در حال تبدیل شدن به نگرانی اصلی دولت‌ها است (گراویل، ۲۰۰۹). مدیران شرکت‌ها معمولاً با توجه به اهمیت چرخه عمر شرکت خود و نیز با توجه به میزان فعالیت‌های انجام شده و تجارب به دست آمده، اقدام به انجام یکسری از سیاست‌های محافظه‌کارانه درازمدت می‌نمایند که در برخی موارد این سیاست‌ها موجب افزایش اجتناب مالیاتی این شرکت‌ها می‌شود (دراک، ۲۰۱۵). لذا در این تحقیق بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات در فضای بورس اوراق بهادار تهران از اهمیت بالایی برخوردار است.

اهداف پژوهش:

هدف اصلی:

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

اهداف فرعی:

- ۱- بررسی رابطه بین چرخه عمر در مرحله ظهور و اجتناب از مالیات.
- ۲- بررسی رابطه بین چرخه عمر در مرحله رشد و اجتناب از مالیات.
- ۳- بررسی رابطه بین چرخه عمر در مرحله بلوغ و اجتناب از مالیات.
- ۴- بررسی رابطه بین چرخه عمر در مرحله افول و اجتناب از مالیات.
- ۵- بررسی رابطه بین چرخه عمر در مرحله رکود و اجتناب از مالیات.

فرضیه‌های پژوهش:

- ۱- مرحله ظهور چرخه عمر بر اجتناب از مالیات تاثیر معناداری دارد.
- ۲- مرحله رشد چرخه عمر بر اجتناب از مالیات تاثیر معناداری دارد.
- ۳- مرحله بلوغ چرخه عمر بر اجتناب از مالیات تاثیر معناداری دارد.
- ۴- مرحله افول چرخه عمر بر اجتناب از مالیات تاثیر معناداری دارد.

۵- مرحله رکود چرخه عمر بر اجتناب از مالیات تاثیر معناداری دارد.

قلمرو پژوهش:

قلمرو زمانی: از نظر بعد زمانی این تحقیق از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۸ مورد استفاده قرار گرفته است.

قلمرو مکانی: قلمرو مکانی تحقیق بورس اوراق بهادار تهران است.

قلمرو موضوعی: بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

پیشینه پژوهش:

جشانی (۱۳۹۶) به بررسی رابطه بین مدیریت موجودی کالا و عملکرد شرکت‌ها با توجه به چرخه عمر شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. یافته‌های پژوهش وی حاکی از آن است که بین مدیریت موجودی کالا و عملکرد شرکت‌ها در مراحل رشد و بلوغ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. و نیز بین مدیریت موجودی کالا و عملکرد شرکت‌ها در مرحله افول رابطه منفی و معنادار وجود دارد به این معنا است که افزایش مدیریت موجودی در شرکت‌هایی که در مرحله افول از چرخه عمر واحد تجاری قرار دارند منجر به کاهش عملکرد واحد تجاری می‌شود.

غلامی جمکرانی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی قیمت گذاری نادرست جریان نقدی آزاد و ارقام تعهدی در مراحل چرخه عمر شرکت‌های بورس پرداختند. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که میزان قیمت گذاری نادرست جریان نقدی در مرحله رشد چرخه عمر شرکت نسبت به بلوغ بیشتر است. مصلی نژاد و حسنی (۱۳۹۶) به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی، مشوق‌ها و اجتناب مالیاتی شرکت‌های بورس پرداختند. برای بررسی این موضوع از اطلاعات مربوط به ۱۰۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برای سال‌های مالی ۱۳۸۷-۱۳۹۳ استفاده شد. نتایج نشان می‌دهند که بین استقلال هیات مدیره و توان مدیریت بااجتناب مالیاتی شرکت‌ها رابطه معنی دار وجود دارد، اما بین تخصص مالی مدیران و نسبت تغییرات سرمایه مدیرعامل و اعضای هیات مدیره و با اجتناب مالیاتی رابطه معنی داری وجود نخواهد داشت.

صفرزاده (۱۳۹۶) به بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت و نوسانات ویژه مدل قیمت گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای پرداختند. اطلاعات مورد نیاز برای این پژوهش از صورت‌های مالی ۸۶ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۵ گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان داد که بین چرخه عمر در مراحل رشد و افول با نوسانات ویژه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین، بین چرخه عمر در مرحله بلوغ و نوسانات ویژه رابطه منفی و معنادار وجود دارد؛ بنابراین شرکت‌های بالغ با نوسانات بازده سهام، کمتر ارتباط دارند.

ناصریان و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی رابطه بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی طی چرخه عمر در شرکت‌های بورس اوراق بهادار پرداختند. برای این منظور نمونه‌ای متشکل از ۱۰۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره ۶ ساله ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از آزمون نشان داد که بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها در مرحله رشد رابطه معناداری وجود دارد، نتایج تحقیق آنان همچنین حاکی از آن است که بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها در مرحله بلوغ و افول رابطه معناداری وجود ندارد.

منصورحسن و چیانگ (۲۰۱۸) به بررسی سرمایه و چرخه عمر شرکت‌ها پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که شرکت‌های دارای سرمایه کم هستند احتمال بیشتری دارد که در مراحل رشد و بلوغ قرار گیرند. نتایج آنها نیز نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که با سرمایه بیشتری در شرکت‌ها (یعنی تغییرات در سرمایه سازمان) سرمایه گذاری می‌کنند، کمتر به مراحل رشد و بلوغ در پنج سال آینده می‌روند.

ورست و لومباردی یوهن (۲۰۱۸) به بررسی مدل‌های چرخه عمر و پیش بینی رشد و سودآوری پرداختند. نتایج حاکی از این است که مدل‌های چرخه عمر پیش بینی رشد و سودآوری شرکت‌ها را بهبود می‌بخشند.

هاشمی اسکویی و حسن زاده (۲۰۱۷) به پیش بینی سودآوری آتی با استفاده از تئوری چرخه عمر بر مبنای الگوی جریان نقد شرکت‌های بورس در طی بازه زمانی ۲۰۰۲-۲۰۱۱ پرداختند. نتایج نشان داد که بازگشت سود عملیاتی دارایی‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر (رشد، بلوغ و افول) تاثیر معناداری بر سودآوری آتی شرکت‌ها دارد.

منصور حسن و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی تاثیر چرخه عمر شرکت‌ها بر اجتناب مالیاتی، به بررسی روابط بین متغیرهای فوق با استفاده از رگرسیون چند متغیره خطی پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان از آن داشت که هر چقدر چرخه عمر شرکت‌ها در بازه زمانی مشخص بیشتر باشد، به همان نسبت نیز اجتناب مالیاتی نیز بیشتر اتفاق خواهد افتاد. همچنین نتایج تحقیق آن‌ها حاکی از این بود که هرچقدر فعالیت شرکت‌ها و طول چرخه عمر آنها بیشتر باشد و شفافیت اطلاعاتی آن‌ها نیز به مرور زمان افزایش پیدا کند، میزان اجتناب مالیاتی آن‌ها معمولاً کاهش پیدا می‌کند.

طالبیان و همکاران (۲۰۱۷) به بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت و خطر سقوط سهام شرکت‌های بورس پرداختند. برای ارزیابی چرخه عمر شرکت، از مدل دیکسون (۲۰۱۱) استفاده شد. نتایج تحقیق آنان نشان می‌دهد که خطر سقوط در مرحله بلوغ و رشد مرحله چرخه عمر بیشتر است. در حالیکه

رابطه معناداری بین مراحل دیگر چرخه عمر و خطر سقوط قیمت سهام وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی، قیمت سقوط سهام در شرکت‌های وارداتی در مرحله رشد بیشتر است.

الهادی و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان ریسک اجتناب مالیاتی، چرخه عمر شرکت و افشای اطلاعات مربوط به ریسک بازار سهام، به بررسی روابط بین متغیرهای مذکور پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها بیانگر این بود که هر چقدر میزان ریسک مدیریت شرکت‌ها افزایش پیدا کند، به همان میزان نیز اجتناب مالیاتی شرکت‌ها نیز افزایش پیدا کرده و در بلندمدت نیز شفافیت اطلاعات کاهش پیدا خواهد کرد.

السید و وهبا (۲۰۱۶) به بررسی تاثیر مدیریت موجودی کالا بر عملکرد شرکت‌ها با توجه به چرخه عمر شرکت‌های بورسی پرداختند. فرضیه‌ها با استفاده از نمونه‌ای از ۸۴ شرکت ثبت شده در کشور مصر طی سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰ مورد آزمایش قرار گرفته‌اند. نتایج نشان می‌دهند که در حالیکه رابطه بین موجودی کالا و عملکرد سازمان در مرحله اولیه رشد و مرحله بلوغ منفی می‌باشد، در مرحله رشد سریع و مرحله احیای مثبت است. هامرز و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت و خطر کاهش قیمت سهام شرکت‌ها پرداختند. آنان دریافتند که اوج خطر کاهش قیمت سهام در مرحله بلوغ و رشد است. علاوه بر این، این رابطه برای شرکت‌های بدون بهره کوتاه مدت، که فرصت رشد آتی بیشتر و با عملکرد بالاتر دارند، قوی‌تر است.

روش پژوهش:

این پژوهش از نظر نوع هدف کاربردی، و از نظر شیوه‌ی انجام، از نوع پژوهش‌های توصیفی است که به بررسی همبستگی بین متغیرها پرداخته است و از نظر بعد زمانی نیز، از نوع پژوهش‌های گذشته‌نگر است. طرح پژوهش نیز از نوع طرح‌های نیمه تجربی است. همچنین این پژوهش از نوع پژوهشات توصیفی در حوزه پژوهش‌های اثباتی حسابداری است. که با استفاده از روش رگرسیونی چند متغیره و الگوهای اقتصادسنجی انجام خواهد شد. این پژوهش کاربردی است.

مدل رگرسیونی پژوهش:

با توجه به چارچوب نظری و پیشینه‌ی پژوهش، الگوی پژوهش از نوع رگرسیون چند متغیره است. بنابراین، مطابق پژوهش‌های الگوهای زیر برای انجام آزمون فرضیه‌ها انتخاب شده است

الگوی (۱) جهت آزمون فرضیه اول استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 INTRODUCTION_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

الگوی (۲) جهت آزمون فرضیه دوم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 GROWTH_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

الگوی (۳) جهت آزمون فرضیه سوم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 MATURE_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

الگوی (۴) جهت آزمون فرضیه چهارم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 DECLINE_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (4)$$

الگوی (۵) جهت آزمون فرضیه پنجم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 SHAKEOUT_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (5)$$

جامعه و نمونه آماری:

جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۸ می‌باشد که در طی این دوره عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده‌اند. برای دستیابی به نتایج قابل اتکا، شرکت‌هایی که بعد از سال در طی دوره پژوهش از بورس خارج شده، در جامعه آماری قرار نخواهند گرفت. بدین ترتیب در هر مرحله از بین کلیه شرکت‌های موجود، شرکت‌هایی که دارای شرایط ذیل نباشند حذف می‌شوند و شرکت‌های باقی مانده به عنوان نمونه مورد بررسی قرار می‌گیرند. ۱- تا پایان اسفندماه سال ۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و سال مالی آن منتهی به پایان اسفند ماه باشد. ۲- شرکت‌ها نایستی سال مالی خود را در طی دوره‌های مورد نظر تغییر داده باشند. ۳- شرکت مورد نظر طی دوره پژوهش فعالیت مستمر داشته و سهام آن مورد معامله قرار گرفته باشد. ۴- اطلاعات مالی مورد نیاز برای انجام این پژوهش را در دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۸ به شکلی کامل ارائه کرده باشد. ۵- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری، حمل و نقل، بانک‌ها، بیمه و ... نباشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های متفاوتی استفاده شده است، از جمله شاخص‌های توصیفی در بخش آمار توصیفی و آزمون‌های آماری در بخش آمار استنباطی. آزمون‌های آماری که در بخش آمار استنباطی استفاده شده است شامل آزمون همبستگی، آزمون‌های t و رگرسیون خطی چند متغیره است. با استفاده از ضریب همبستگی، افزون بر آزمون فرضیه‌ها، رابطه بین متغیرهای مستقل با وابسته یعنی ضریب تأثیرگذاری متغیرهای مستقل و نوع رابطه نیز برآورد خواهد شد. از روش رگرسیون حداقل مربعات معمولی و رگرسیون لجیت، جهت تعیین دقت ضرایب و اهمیت هر یک از متغیرهای مستقل استفاده شده است. در این روش آماره t به منظور تشخیص معناداری هر یک از متغیرها، آماره‌های LR و F جهت تشخیص معناداری کل رگرسیون و ضریب تعیین R^2 و معیار مک فادن جهت تعیین کارایی و میزان توضیح دهی متغیر وابسته توسط متغیرهای انتخابی مستقل استفاده شده است. در این پژوهش با توجه به نوع داده‌ها و روش‌ها تجزیه تحلیل موجود، از روش داده‌های ترکیبی، تلفیقی استفاده شده است. در همه تکنیک‌های آماری از نرم‌افزارهای $Excel$ و $Eviews9$ استفاده شده است. جهت تعیین نرمال بودن متغیرهای پژوهش و همچنین باقی‌مانده‌های رگرسیونی، در نرم‌افزار $Eviews9$ آماره جارک-برا استفاده می‌شود، به این صورت که اگر احتمال آمار مذکور برای متغیری بیش‌تر از ۵٪ باشد، توزیع آن متغیر نرمال و در غیر این صورت غیر نرمال است. در این پژوهش ارتباط بین افشای مخارج سرمایه‌ای و عملکرد آتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از تحلیل‌های رگرسیونی ترکیبی، تلفیقی بررسی می‌شود.

آمار توصیفی:

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
TAXAVOIDANCE	۰/۰۵۶	۰/۰۲۶۸	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	۰/۰۶۵۶
INTRODUCTION	۰/۰۸۱۴	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۲۷۳
GROWTH	۰/۳۷۶	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۴۸۴
MATURE	۰/۳۳۲	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۴۷۱
DECLINE	۰/۰۴۹۴	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۲۱۶
SHAKEOUT	۰/۱۶۰	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۳۶۸
LEV	۰/۶۵۴	۰/۶۵۳	۰/۹۹۶	۰/۰۷۹۰	۰/۱۷۶
SIZE	۱۳/۸۵۵	۱۳/۷۲۵	۱۹/۱۴۹	۱۰/۵۰۴	۱/۴۱۷

* منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۱) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا است. این پارامترها عمدتاً شامل اطلاعات مربوط به شاخص‌های مرکزی، نظیر بیشینه، کمینه، میانگین و میانه و همچنین اطلاعات مربوط به شاخص‌های پراکندگی نظیر انحراف معیار است. مهم‌ترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال میانگین متغیر اجتناب از مالیات (TAXAVOIDANCE) برابر است با ۰/۰۵۶ است که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همان گونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، میانه متغیر اهرم مالی (LEV) برابر با ۰/۶۵۴ که نشان می‌دهد نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. به طور کلی، پارامترهای پراکندگی معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها با یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است از جمله مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای متغیر اندازه شرکت (SIZE) برابر ۱/۴۱۷ و برای اجتناب از مالیات (TAXAVOIDANCE) برابر با ۰/۰۶۵۶ است که نشان می‌دهد در بین متغیرهای پژوهش، SIZE و TAXAVOIDANCE به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میزان پراکندگی هستند. همچنین، لازم به توضیح است به منظور اجتناب از تأثیر داده‌های پرت بر نتایج تحقیق، کلیه داده‌های پرت متغیرها در سطح یک درصد حذف شده‌اند.

جدول ۲: ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای تحقیق

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
TAXAVOIDANCE								
INTRODUCTION	۰/۰۳۰۴							
	۱/۳۰۰	۱						

رستمی و همکاران: بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

							۰/۲۵۸
GROWTH	۱	-۰/۲۳۱	-۰/۴۱۱				
		-۸/۸۱۸	-۱/۵۲۴				
		۰/۰۰۰	۰/۱۲۷				
MATURE	۱	-۰/۵۴۸	-۰/۲۱۰	-۰/۰۷۹			
		۲۴/۳۰۹	-۷/۹۶۳	-۲/۹۴۸			
		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳۲			
DECLINE	۱	-۰/۱۶۰	-۰/۱۷۷	-۰/۰۶۷	۰/۰۹۴۲		
		-۶/۰۴۲	-۶/۶۷۶	-۲/۵۲۲	۳/۵۰۷		
		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱۸	۰/۰۰۰۵		
SHAKEOUT	۱	-۰/۰۹۹	-۰/۳۰۷	-۰/۳۳۹	-۰/۱۲۹	۰/۰۷۷	
		-۳/۷۰۷	-۱۱/۹۹۲	-۱۳/۳۶۵	-۴/۸۵۶	۲/۸۹۰	
		۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳۹	
LEV	۱	-۰/۰۷۸	۰/۰۱۴۷	۰/۰۴۱۱	-۰/۰۲۱	-۰/۱۹۱	-۰/۲۱۵
		-۲/۶۳۳	۰/۵۴۶	-۱/۵۲۷	-۰/۷۸۰	۷/۲۳۲	-۸/۱۶۰
		۰/۰۰۰۸۶	-۰/۵۸۴	-۰/۱۲۶	-۰/۴۳۵	-۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
SIZE	۱	-۰/۰۸۴	-۰/۰۸۱۱	-۰/۰۴۲	-۰/۰۴۶	-۰/۰۰۹	۰/۰۵۳
		۳/۱۲۷	-۳/۰۱۸۱	۱/۵۶۹	-۱/۷۱۴	۳/۰۶۰	۱/۹۹۳
		۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۲۶	-۰/۱۱۶	۰/۰۸۶۶	۰/۰۰۲۳	-۰/۷۳۷

با توجه به جدول شماره (۲)، همانگونه که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی متغیرهای تحقیق منطقی است که نشان دهنده وجود عدم همبستگی، در بین متغیرهای تحقیق است.

بررسی پایایی متغیرهای تحقیق:

در این تحقیق، با استفاده از آزمون لوین، لین و چو پایایی متغیرهای پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. در صورتی که متغیرهای تحقیق پایا نباشند؛ چه در مورد داده‌های سری زمانی و چه در داده‌های ترکیبی باعث بروز مشکل رگرسیون کاذب خواهد شد. نتایج آزمون نشان می‌دهد که تمامی متغیرها پایا هستند. نتایج این آزمون در جدول شماره (۳) ارائه شده است:

EvIEWS جدول ۳: نتایج آزمون پایایی متغیرها با استفاده از نرم افزار

متغیرها	آماره‌ی آزمون لوین، لین و چو	سطح معناداری
TAXAVOIDANCE	-۶۱/۵۲۴	۰/۰۰۰
INTRODUCTION	-۶/۸۴۴	۰/۰۰۰
GROWTH	-۱۵/۷۴۱	۰/۰۰۰
MATURE	-۱۵/۳۱۰	۰/۰۰۰
DECLINE	-۴/۷۶۹	۰/۰۰۰
SHAKEOUT	-۱۰/۳۶۱	۰/۰۰۰
LEV	-۱۰/۸۹۰	۰/۰۰۰
SIZE	-۵/۴۶۲	۰/۰۰۰

* مأخذ: نتایج تحقیق

همان طور که ملاحظه می‌شود متغیرهای تحقیق در سطح اطمینان ۹۹ درصد پایا هستند. بنابراین، می‌توان پارامترها را بدون نگرانی از کاذب بودن آنها برآورد کرد.

آمار استنباطی:

با توجه به چارچوب نظری و پیشینه‌ی پژوهش، الگوی پژوهش از نوع رگرسیون چند متغیره است. بنابراین، مطابق پژوهش الگوهای زیر برای انجام آزمون فرضیه‌ها انتخاب شده است.

الگوی (۱) جهت آزمون فرضیه اول استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 INTRODUCTION_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (1)$$

الگوی (۲) جهت آزمون فرضیه دوم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 GROWTH_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (2)$$

الگوی (۳) جهت آزمون فرضیه سوم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 MATURE_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (3)$$

الگوی (۴) جهت آزمون فرضیه چهارم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 DECLINE_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (4)$$

الگوی (۵) جهت آزمون فرضیه پنجم استفاده شده است.

$$TAXAVOIDANCE_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 SHAKEOUT_{i,t} + \beta_2 Size_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (5)$$

متغیرهای الگو در جدول (۴) تعریف شدند.

جدول ۴: تعریف متغیرهای الگو

متغیر مورد بررسی	نماد
اجتناب از مالیات	TAXAVOIDANCE
مرحله ظهور	INTRODUCTION
مرحله رشد	GROWTH
مرحله بلوغ	MATURE
مرحله افول	DECLINE
مرحله رکود	SHAKEOUT
اهرم مالی	LEV
رشد شرکت	SIZE

قبل از برآزش الگوها لازم است تا آزمون F لیمر به منظور بررسی استفاده از روش داده‌های تابلویی با اثرات ثابت در مقابل روش داده‌های ترکیبی برای الگوهای مزبور انجام شود. نتایج حاصل آزمون F لیمر برای الگوهای مزبور در جدول (۵) نشان داده شده است.

جدول (۵): نتایج آزمون F لیمر برای الگوی پژوهش

الگوی مورد بررسی	آماره	سطح خطا	روش پذیرفته شده
الگوی (۱)	۱/۴۰۸	۰/۱۷۰۷	الگوی تلفیقی
الگوی (۲)	۱/۵۲۷	۰/۱۲۳	الگوی تلفیقی
الگوی (۳)	۱/۳۱۲	۰/۲۱۸	الگوی تلفیقی
الگوی (۴)	۱/۵۲۲	۰/۱۲۵	الگوی تلفیقی
الگوی (۵)	۱/۴۷۳	۰/۱۴۳	الگوی تلفیقی

* منبع: یافته‌های پژوهش

همانطور که در جدول (۵) نیز قابل مشاهده است، نتایج حاکی از عدم رد فرض H_0 بوده، در نتیجه الگوی داده‌های ترکیبی روش ارجح است. حال در ادامه نتایج تخمین الگوی پژوهش در جدول (۶ تا ۱۰) با روش داده‌های ترکیبی نشان داده شده است.

جدول (۶): نتایج حاصل از برآورد الگوی (۱) پژوهش برای آزمون فرضیه اول پژوهش

رستمی و همکاران: بررسی رابطه بین چرخه عمر و اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
α_0	۰/۰۶۵۳	۳/۷۴۵	۰/۰۰۰۲
INTRODUCTION	۰/۰۱۷۷	۲/۸۰۴	۰/۰۰۵۱
LEV	-۰/۰۸۶	-۸/۷۸۴	۰/۰۰۰
SIZE	۰/۰۰۳۳	۲/۷۶۷	۰/۰۰۵۷
ضریب تعیین		۰/۰۵۶	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۰۵۴	
آماره‌ی دوربین-واتسون		۱/۵۹۰	
آماره‌ی F		۲۷/۵۵۳	
احتمال آماره‌ی F		۰/۰۰۰	

*منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۶) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۷/۵۵۳) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۵ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۵۹۰ است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

جدول (۷). نتایج حاصل از برآورد الگوی (۲) پژوهش برای آزمون فرضیه‌ی دوم پژوهش

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
α_0	۰/۰۶۲۸	۳/۶۵۸	۰/۰۰۰۳
GROWTH	-۰/۰۰۶۹	-۱/۹۷۶	۰/۰۴۸۳
LEV	-۰/۰۸۲	-۸/۴۴۲	۰/۰۰۰
SIZE	۰/۰۰۳۵	۲/۹۰۰	۰/۰۰۳۸
ضریب تعیین		۰/۰۵۴	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۰۵۲۰	
آماره‌ی دوربین-واتسون		۱/۵۸۷	
آماره‌ی F		۲۶/۱۶۲	
احتمال آماره‌ی F		۰/۰۰۰	

*منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۷) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۶/۱۶۲) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۵ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۵۸۷ است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

جدول (۸). نتایج حاصل از برآورد الگوی (۳) پژوهش برای آزمون فرضیه‌ی سوم پژوهش

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
-------	------------	----------	---------

۰/۰۰۰۱	۴/۰۲۸	۰/۰۷۰	α_0
۰/۰۰۱۲	-۳/۲۵۳	-۰/۰۱۱	MATURE
۰/۰۰۰	-۸/۵۲۶	-۰/۰۸۲	LEV
۰/۰۰۹۲	۲/۶۰۷	۰/۰۰۳۱	SIZE
	۰/۰۵۸		ضریب تعیین
	۰/۰۵۶		ضریب تعیین تعدیل شده
	۱/۵۹۶		آماره‌ی دوربین-واتسون
	۲۸/۵۰۸		آماره‌ی F
	۰/۰۰۰		احتمال آماره‌ی F

*منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۸) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۸/۵۰۸) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۵ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۵۹۶ است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

جدول (۹). نتایج حاصل از برآورد الگوی (۴) پژوهش برای آزمون فرضیه چهارم پژوهش

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
α_0	۰/۰۶۵۰	۳/۷۳۶	۰/۰۰۰۲
DECLINE	-۰/۰۲۸۳	۳/۶۱۱	۰/۰۰۰۳
LEV	-۰/۰۸۱۸	-۸/۴۵۸	۰/۰۰۰
SIZE	۰/۰۰۳۱	۲/۶۰۱	۰/۰۰۹۴
	۰/۰۶۰۳		ضریب تعیین
	۰/۰۵۸۳		ضریب تعیین تعدیل شده
	۱/۵۸۳		آماره‌ی دوربین-واتسون
	۲۹/۳۷۲		آماره‌ی F
	۰/۰۰۰		احتمال آماره‌ی F

*منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۹) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۹/۳۷۲) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۵ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۵۸۳ است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

جدول (۱۰). نتایج حاصل از برآورد الگوی پژوهش (۵) برای آزمون فرضیه پنجم پژوهش

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
-------	------------	----------	---------

۰/۰۰۳۴	۲/۹۳۵	۰/۰۰۳۵	α_0
۰/۰۰۹۳	۲/۶۰۴	۰/۰۱۲۱	SHAKEOUT
۰/۰۰۰	-۸/۲۱۳	-۰/۰۷۹	LEV
۰/۰۰۳۴	۲/۹۳۵	۰/۰۰۳۵	SIZE
	۰/۰۵۶		ضریب تعیین
	۰/۰۵۴		ضریب تعیین تعدیل شده
	۱/۵۹۱		آماره‌ی دوربین-واتسون
	۲۷/۱۷۳		آماره‌ی F
	۰/۰۰۰		احتمال آماره‌ی F

*منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۱۰) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۷/۱۷۳) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۵ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۵۹۱ است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش:

آزمون فرضیه اول: به بررسی تاثیر مرحله ظهور چرخه عمر بر اجتناب از مالیات می‌پردازد. با توجه به نتایج بدست آمده در جدول (۶) از برآورد الگوی (۱)، ضریب متغیر مرحله ظهور چرخه عمر برابر است با ۰/۰۱۷۷ و با توجه به سطح خطای آن که برابر است با ۰/۰۰۵۱ که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ هستند. بنابراین، ضریب مثبت متغیر مرحله ظهور چرخه عمر نشان دهنده آن است که اجتناب از مالیات در شرکت‌هایی که در مرحله ظهور چرخه عمر هستند افزایش می‌یابد. نتیجه آزمون این فرضیه منطبق با مبانی نظری و با پژوهش مونزور حسنو همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

آزمون فرضیه دوم: به بررسی تاثیر مرحله رشد چرخه عمر بر اجتناب از مالیات می‌پردازد. با توجه به نتایج بدست آمده در جدول (۷) از برآورد الگوی (۲)، ضریب متغیر مرحله رشد چرخه عمر برابر است با -۰/۰۰۶۹ و با توجه به سطح خطای آن که برابر است با ۰/۰۴۸۳ که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ هستند. بنابراین، ضریب منفی مرحله رشد چرخه عمر نشان دهنده آن است که اجتناب از مالیات در شرکت‌هایی که در مرحله رشد چرخه عمر هستند کاهش می‌یابد. نتیجه آزمون این فرضیه منطبق با مبانی نظری و با پژوهش مونزور حسنو همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

آزمون فرضیه سوم: به بررسی تاثیر مرحله بلوغ چرخه عمر بر اجتناب از مالیات می‌پردازد. با توجه به نتایج بدست آمده در جدول (۸) از برآورد الگوی (۳)، ضریب متغیر مرحله بلوغ چرخه عمر برابر است با -۰/۰۱۱ و با توجه به سطح خطای آن که برابر است با ۰/۰۰۱۲ که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ هستند. بنابراین، ضریب منفی مرحله بلوغ چرخه عمر نشان دهنده آن است که اجتناب از مالیات در شرکت‌هایی که در مرحله بلوغ چرخه عمر هستند کاهش می‌یابد. نتیجه آزمون این فرضیه منطبق با مبانی نظری و با پژوهش مونزور حسنو همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

آزمون فرضیه چهارم: به بررسی تاثیر مرحله افول چرخه عمر بر اجتناب از مالیات می‌پردازد. با توجه به نتایج بدست آمده در جدول (۹) از برآورد الگوی (۴)، ضریب متغیر مرحله افول چرخه عمر برابر است با ۰/۰۲۸۳ و با توجه به سطح خطای آن که برابر است با ۰/۰۰۰۳ که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ هستند. بنابراین، ضریب مثبت متغیر مرحله افول چرخه عمر نشان دهنده آن است که اجتناب از مالیات در شرکت‌هایی که در مرحله افول چرخه عمر هستند افزایش می‌یابد. نتیجه آزمون این فرضیه منطبق با مبانی نظری و با پژوهش مونزور حسنو همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

آزمون فرضیه پنجم: به بررسی تاثیر مرحله رکود چرخه عمر بر اجتناب از مالیات می‌پردازد. با توجه به نتایج بدست آمده در جدول (۱۰) از برآورد الگوی (۵)، ضریب متغیر مرحله رکود چرخه عمر برابر است با ۰/۰۱۲۱ و با توجه به سطح خطای آن که برابر است با ۰/۰۰۹۳ که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ هستند. بنابراین، ضریب مثبت متغیر مرحله رکود چرخه عمر نشان دهنده آن است که اجتناب از مالیات در شرکت‌هایی که در مرحله رکود چرخه عمر هستند افزایش می‌یابد. نتیجه آزمون این فرضیه منطبق با مبانی نظری و با پژوهش مونزور حسنو همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری:

هدف این پژوهش بررسی تاثیر مراحل مختلف چرخه عمر بر اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این پژوهش مطابق پژوهش مونزور حسنو و همکاران (۲۰۱۶) با استفاده مدل جریان نقد دیکسون (۲۰۱۱) به پنج مرحله شامل (ظهور، رشد، بلوغ، افول و رکود) تقسیم کرد. بدین منظوره پنج (۵) فرضیه برای بررسی این موضوع تدوین و داده‌های موجود مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج بدست آمده از تخمین الگوی پژوهش نیز بیانگر آن است که شرکت‌هایی که در مرحله ظهور، افول و رکود هستند اقدام به اجتناب از مالیات کرده (اجتناب از مالیات افزایش یافته) و شرکت‌های که در مرحله رشد و بلوغ هستند اقدام به اجتناب از مالیات کرده (اجتناب از مالیات از مالیات در مرحله افول بیشتر از مرحله ظهور و مرحله ظهور بیشتر از رکود بوده است و همچنین مرحله رشد کمتر از رکود و مرحله بلوغ کمتر از مرحله رشد بوده است. به بیان دیگری می‌توان بیان کرد که هر چه شرکت‌ها از مرحله ظهور به مرحله رشد و بلوغ وارد شوند اجتناب از مالیات کاهش یافته و هر چه از مرحله بلوغ به مرحله افول و رکود وارد شوند اجتناب از مالیات افزایش یافته. بنابراین، نتایج حاصل این پژوهش حاکی از آن است که شرکت‌های در مرحله رشد تمایل دارند تا از طریق ارائه اطلاعات با کیفیت، فرصت‌های رشد، عملکرد و آینده مطلوب خود را نشان دهند و این امر، سبب افزایش کیفیت اطلاعاتشان می‌گردد (لئوز، ۲۰۰۴). همچنین، در مرحله رشد شرکت بر ترس خروج سریع از بازار فائق آمده و با بقا در بازار به میزانی از موفقیت دست یافته است که باعث کاهش ریسک تجاری شرکت می‌شود. افزون بر این، به منظور جذب و حفظ صاحب کارانی که توان فرصت رشد آتی بالاتری دارند، مدیران ممکن است در این مرحله اجتناب از مالیات را کاهش دهند. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد ورود شرکت‌ها به مرحله بلوغ اجتناب از مالیات کاهش یافته، چرا که محیط تجاری شرکت‌ها در مرحله بلوغ رقابتی‌تر و چالشی‌تر، و ساختار سازمانی این شرکت‌ها پیچیده‌تر از ساختار سازمانی شرکت‌ها در سایر مراحل است و نیز مشکلات نمایندگی شرکت‌ها در مرحله بلوغ کاهش یافته همچنین، افزایش و تنوع سهامداران در مرحله بلوغ باعث شده تا به دلیل شرایط رقابتی اجتناب از مالیات یافته همچنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در مرحله افول اجتناب از مالیات افزایش یافته، به خلاصه می‌توان بیان کرد که در مرحله رشد شرکت مدیریت سود را کاهش داده و وقتی به مرحله بلوغ می‌رسد مدیریت سود به میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته و با ورود شرکت به مرحله افول به دلیل اینکه شرکت در وضعیت نامطلوب قرار می‌گیرد و به نوعی به مرحله بحرانی قرار می‌گیرد اجتناب از مالیات افزایش یافته و در نهایت می‌توان بیان کرد نتایج برآورد مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که اجتناب مالیاتی را می‌توان به واسطه‌ی مراحل مختلف چرخه‌ی عمر شرکت‌ها ردیابی نمود و در واقع تئوری چرخه عمر شرکت‌ها در توضیح درگیری شرکت‌ها در اجتناب مالیاتی توانمند می‌باشد. اجتناب مالیاتی در مراحل ظهور و افول، بیشتر از مرحله‌ی رکود و در مراحل رشد و بلوغ، کمتر از مرحله-ی رکود می‌باشد.

منابع و مأخذ:

- جهرومی، مهتاب. (۱۳۹۱). شفافیت شرکت‌ها و اجتناب از مالیات. رساله جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. چاپ یازدهم، تهران: انتشارات سمت، صص ۱۲۱-۱۱۹ و ص ۴۴.
- خانی، عبدالله، ایمانی، کریم و یوسفی، امین. (۱۳۹۳). بررسی اجتناب از مالیات، نحوه اندازه‌گیری و عوامل موثر بر آن. فصلنامه پژوهش حسابداری. شماره ۱۵.
- خدای پور، احمد و برزایی، یونس. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر رقابت بازار محصول بر اجتناب از پرداخت مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه مالیات، شماره بیست و هفتم، صص ۲۱۱-۲۲۷.
- خدای، غزاله. (۱۳۹۵). بررسی تاثیر مدیریت سود و ارزش شرکت بر اجتناب مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد اهواز.
- دهدار، فرهاد. (۱۳۸۶). طراحی و تبیین الگوهای برتر ارزشگذاری مبتنی بر عایدات حسابداری و جریان وجوه نقد در فرآیند چرخه عمر شرکت، رساله دکتری حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- رحیمیان، نظام‌الدین و رجبی، رشیدالدین. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سازوکارهای اصول راهبری شرکت‌ها و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه دانش حسابداری. سال پانزدهم، شماره ۶۱.
- رستمی، وهاب؛ سیدی، امیر و سلمانیان، لیدا. (۱۳۹۳). بررسی چرخه عمر شرکت و معیارهای ارزیابی عملکرد. مجله علمی پژوهشی دانش حسابداری مالی. دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۴۱-۱۲۹.
- زهی، نقی و شهزاد محمد خانی. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی (مطالعه موردی استان آذربایجان شرقی). پژوهش نامه مالیات، شماره ۹، صص ۲۵-۶۰.

- شهبازی، رحیم و خدامرادی، محمد. (۱۳۹۵). کیفیت افشا بر نقدشوندگی سهام و سرمایه شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات علوم انسانی، سال دوم، شماره ۵، صص ۷۶-۱.
- صفرزاده، مؤده. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت و نوسانات ویژه مدل قیمت گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
- عابدنظری، مونا؛ نوروش، ایرج و ابراهیمی، ابراهیم. (۱۳۹۲). بررسی رابطه فرصت‌های سرمایه‌گذاری و سود با توجه به چرخه عمر شرکت‌ها. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی. سال یازدهم، شماره ۳۹، صص ۱۶۶-۱۴۷.
- عرب صالحی، مهدی و هاشمی، مجید. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲، شماره ۱، صص ۸۶-۱۰۴.
- غلامی جمکرانی، رضا؛ بختیاری، مسعود و رجبی مقدم، داود. (۱۳۹۶). بررسی قیمت گذاری نادرست جریان نقدی آزاد و اقالام تعهدی در مراحل چرخه عمر. فصلنامه علمی تخصصی مدیریت، حسابداری و اقتصاد، دوره ۱، شماره ۱، صص ۶۵-۵۱.
- فروغی، داریوش و محمدی، شکوفه. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی و ارزش و سطح نگهداشت وجه نقد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه مالیات، شماره بیستم، صص ۱۰۱-۱۲۳.
- فروغی، داریوش؛ میرزایی، منوچهر و رسائیان، امیر. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر فرار مالیاتی بر ریسک آتی قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه مالیات، شماره سیزدهم.
- مشایخی، بیتا و سیدی، سید جلال. (۱۳۹۴). راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی. مجله دانش حسابداری، سال ششم، شماره ۲۰.
- مصلی نژاد، آرزو و حسینی، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی، مشوق‌ها و اجتناب مالیاتی. مدیریت، اقتصاد و حسابداری، شماره ۲۳، جلد ۱، صص ۹۰-۱۰۷.
- مهران، ساسان و سیدی، سیدجلال. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر مالیات بر درآمد و حسابداری محافظه کارانه بر اجتناب مالیاتی شرکت‌ها. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره دهم، صص ۳۳-۱۳.
- ناصریان، فهیمه؛ ایمانی، ذکوان و همایون، علی. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی طی چرخه عمر در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، سال سوم، شماره یازدهم، صص ۱۶۷-۱۸۰.
- سرلک، نرگس، فرجی، امید، بیات، فاطمه. (۱۳۹۴). رابطه بین ویژگی‌های مالی شرکت و ساختار سرمایه در مراحل چرخه عمر شرکت، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۷، شماره ۲۷، پاییز ۱۳۹۴، صفحه ۱ تا ۲۱.
- خیاط بهبهانی، زهرا، دهدار بهبهانی، حسین، رستمی، یزدان. (۱۳۹۴). راهنمای کاربردی پروپزال نویسی در مطالعات علوم انسانی، انتشارات سخنوران، تهران، شماره کتابشناسی ملی ۳۷۹۶۲۶۱، بهار ۱۳۹۴.
- دهدار بهبهانی، حسین، خیاط بهبهانی، زهرا، حسن زاده، محبوبه، رستمی، یزدان. (۱۳۹۴). آزمون‌های آماری فصل سوم پایان نامه، انتشارات سخنوران، تهران، شماره کتابشناسی ملی ۳۸۵۹۲۰۱، بهار ۱۳۹۴.
- نیک پندار، محمد رضا، رستمی، یزدان، وفایی، فاطمه. (۱۳۹۶). روش تحقیق در حسابداری و اقتصاد، انتشارات میعاد اندیشه، تهران، شماره کتابشناسی ملی ۴۷۲۶۵۳۰، بهار ۱۳۹۶.
- پورحیدری، امید، فدوی، محمد حسن، امینی نیا، میثم. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر اجتناب از پرداخت مالیات بر شفافیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، سال چهاردهم، شماره ۵۲، بهار ۱۳۹۳، صفحات ۸۵-۶۹.
- طالب نیا، قدرت‌الله، رجب‌دری، حسین، دهقان، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر چرخه عمر بر اجتناب مالیاتی شرکت‌ها، پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، سال هشتم، شماره شانزدهم، پاییز ۱۳۹۶، صفحه ۵۳ تا ۶۸.
- آقای، محمدعلی، حسینی، حسن، اسدی، زینب. (۱۳۹۶). اهمیت محیط اطلاعات داخلی برای اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی، سال هشتم، شماره چهارم، پیاپی (۳۰)، زمستان ۱۳۹۵.
- جبارزاده کنگرلویی، سعید، بهنمون، یعقوب، بهزادی، نهاد، شکوری، سمیرا. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین اجتناب از مالیات و ارزش شرکت با تأکید بر هزینه نمایندگی کیفیت افشای شرکتی، راهبرد مدیریت مالی، سال چهارم، شماره چهاردهم، پاییز ۱۳۹۵، صص ۴۸-۲۵.
- Al-Hadi, A., Hasan, M.M., & Habib, A. (2016). Risk committee, firm life cycle, and market risk disclosures. Corporate Governance: An International Review, 24(2), 145-170.
- C.S., Blouin, J., Jagolizner, A. and Larker, D. (2013). Corporate -Armstrong, governance incentives, and tax avoidance.
- Asna Atqa Abdulla, Norman Mohd-Salehb (2014) "Impact of firms' life-cycle on conservatism: the

- Malaysian Evidence “Procedia - Social and Behavioral Sciences 145 (2014) 18 – 28.
- Austin, C. R., & Wilson, R. J. (2013). Are Reputational Costs a Determinant of Tax Avoidance? Working Paper. Retrieved from
- Campello, M., Giambona, E., Graham, J., & Harvey, C. (2011). Liquidity management and corporate investment during a financial crisis. *Review of Financial Studies*, 24(6), 1944–1979.
- Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., Shevlin, T., (2010). “Are family firms more tax aggressive than non-family firms?” *Journal of Financial Economics* 95, 41–61.
- Christopher S. Armstrong, Jennifer L. Blouin, Alan D. Jagolinzer, David F. Larcker. (2015). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*:1-17
- Demerjian, P., Lev, B., & McVay, S. (2012). Quantifying managerial ability: A new measure and validity tests. *Management Science*, 58(7), 1229–1248.
- Dhaliwal, D., Huang, S., Moser, W., & Pereir, R. (2011), “Corporate Tax Avoidance and the Level and Valuation of Firm Cash Holdings”. Working paper
- Dickinson, V. (2011). Cash flow patterns as a proxy for firm life cycle. *The Accounting Review*, 86(6), 1969–1994.
- Drobtz, W., Halling, M., & Schroder, H. (2015). Corporate life-cycle dynamics of cash holdings. Working Paper. Retrieved from
- Elsayed, kh. Wahba, H., (2016). Reexamining the relationship between inventory management and firm performance: An organizational life cycle perspective, *Future Business Journal*, Vol. 2, 65–80.
- Graham J.R., Hanlon, M., Shevlin, T., & Shroff, N. (2014). Incentives for Tax Planning and Avoidance: Evidence from the Field. *The Accounting Review* 89(3), 991–1023.
- Hamers, L and R, Annelies and V. Patric. (2016). Life Cycle, heterogeneity in investor beliefs and stock price crash risk. Available at ssrn: <http://ssrn.com/abstract=2711170>.
- Hanlon, M., and S. Heitzman. (2010). "A review of tax research." *Journal of Accounting and Economics*, 50 (2-3): 127–178.
- Hashemi Oskouei, Z and Hasan Zadeh, R. (2017). The Prediction of Future Profitability Using Life Cycle Theory Based on Cash Flow Pattern. *Advances in Economics and Business* 5(3): 167-175.
- Huseynov, F., & Klamm, B.K. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal of Corporate Finance*, 18(4), 804–827.
- Kim, J., Li, Y. Zhang, L. (2010), “Corporate Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk: Firm-Level Analysis”. Forthcoming *Journal of Financial Economics*.
- McGuire, Sean T., Thomas C. Omer and Dechun Wang. (2012). "Tax Avoidance: Does Tax-Specific Industry Expertise Make a Difference?" *The Accounting Review*, 87 (3): 975–1003.
- Hasan- Monzur, M and Cheung, A. (2018). Organization capital and firm life cycle. *Journal of Corporate Finance*, Volume 48, Pages 556-578.
- . O. (2012): “Determinants of Working -Olayinka Capital Requirements in Selected Quoted Companies in Nigeria”, *Journal of African Business*. Vol (1), pp 40-50.
- Talebian, G Taghizadeh, V & Heshmat, N. (2017). The Relationship between Firm Life Cycle and Stock Price Crash Risk with an Emphasis on Information Asymmetry and Behavioral Approach. *Aapc*. 2017; 1 (2):215-239.
- Vorst, P and Lombardi Yohn, T. (2018). Life Cycle Models and Forecasting Growth and Profitability. *Academy of management review* 16 (2):318-339.